

«LA CONFIDÈNCIA»

Maria Dolors Coll Magrí

Ens atenem al poema que Gabriel Ferrater va donar per definitiu a l'edició de 1968 de *Les dones i els dies* (Edicions 62). Més endavant, no el va incloure a la selecció de *Mujeres y días* (Seix Barral), edició prevista per al 1971, tot i que no va publicar-se fins al 1979.

LA CONFIDÈNCIA

Tots els llums de la nit són dins els trossos
de gel, que ens repartim i no bevem.
Ens ho farà saber. Fins a la fi
ho hem de saber: com la van violar,
i el corredor del col·legi es tornava
un uad de pedres seques, i els voltors
explotaven, enlaire, com les gotes
de gasolina en els pistons. Hi ha qui
sap sofrir més que els altres. Tots voldríem
sentir-nos fins i junts, fer-nos un feix
de joncs, i arrecerar les blanques mèdules
sota frescors de molsa. N'hi ha un
que sofreix més, fins que aixeca el gosset
i l'hi tira a la cara, i ella es vessa
per terra, mollament. Un toll rodó
de bava i pietat d'ella mateixa.
I no hi podem fer res. Hem d'esperar
que algú proposi que ens n'anem.

Da nuces pueris, 1960

El poema apareix de bracet amb *Amistat del braç*. Els lliga un mateix subsol: un distanciament emotiu, ser-ne conscient i, al cap i a la fi, aquesta actitud moral de què parla Gabriel Ferrater a l'epíleg de *Da nubes pueris*: «Quan escric una poesia, l'única cosa que m'ocupa i em costa és de definir ben bé la meva actitud moral, o sigui la distància que hi ha entre el sentiment que la poesia exposa i el que podríem dir el centre de la meva imaginació.»

A «La confidència», a diferència d'«Amistat del braç», el temps salta cap al moment en què s'esdevé l'acció. Un present que a falta de perspectiva pot dificultar la *reflexió moral* (si més no, explicitar-la) a què es refereix Arthur Terry: «la reflexió moral sovint implica un distanciament de l'anècdota, una sensació que tan sols ara es reconeix quelcom que no es comprenia en el passat.»¹¹⁹

El majoritari present d'indicatiu i la primera persona, un nosaltres amb qui s'identifica el jo poètic, ens atansen al moll. Ens planten a tocar de la confidència i dins del receptor com una càmera que filma en directe.

Tots els llums de la nit són dins els trossos
de gel, que ens repartim i no bevem.

Amb la beguda freda a la mà, la colla (ells) escolta. La llum (els llums) queda presa dins del gel, talment els seus cors i una possibilitat.

Ella els explica «com la van violar» al corredor:

un uad de pedres seques, i els voltors
explotaven, enlaire, com les gotes
de gasolina en els pistons...

Desolació i depredació. «Les gotes» multipliquen «els voltors» i en refermen l'explosivitat, al temps que la «gasolina» els aureola d'amenaça, encara més en un entorn desèrtic on el risc de deflagració augmenta. El dolor associat a la sequera.

A l'altre extrem, tots senten el seu tros de fred, però no se'l beuen:

¹¹⁹ARTHUR TERRY: «Gabriel Ferrater: la moral i l'experiència», p. 105 [ponència llegida en el simposi que va tenir lloc a Barcelona el 22 i 23 de maig de 1997]. Arran dels versos d'«Amistat del braç»: «...Jo, massa jove / també, no havia après a reconèixer-me / en l'acceptació més que en la tria.»

...Hi ha qui
sap sofrir més que els altres...

Malgrat el desig de ser tots un, solidaris, protectors i protegits:

...Tots voldríem
sentir-nos fins i junts, fer-nos un feix
de joncs, i arrecerar les blanques mèdules
sota frescors de molsa...

Els afecta. També voldrien saber sofrir. Aquesta voluntat, però, es tradueix en una major compenetració amb ella? Expressa la temença que els trontolli l'essencial arrel, blanca, sense màcula?

Repeteix:

...N'hi ha un
que sofreix més...

Repetir-se indica que el motiu l'ocupa i d'alguna manera el preocupa, en el sentit que li retorna el negatiu i l'encara a la pròpia mancança?

Arribats aquí, com hem d'interpretar

...fins que aixeca el gosset
i l'hi tira a la cara...?

La forma verbal «aixeca» va ser substituïda per «agafa» a l'original de *Da nuces pueris* presentat a censura. Hom diria que la tria esquivava ressonàncies semàntiques en pro del neutre. Com a acció següent i conseqüència d'aixecar «el gosset», «l'hi tira a la cara». Podem suposar-hi un retret? I què podria significar, «el gosset»? Potser hi hauríem de considerar una virtut radical de la paraula poètica, segons Dolors Oller, la *transfiguració*?

Aquesta virtut opera des del sentit literal base però, a partir d'ell i sense abandonar-lo, no té un significat definit ni definible. El nucli de significació que sosté no és traduïble a altres idees i,

conseqüentment, tampoc és metafòric en un sentit estricte; però és aquesta virtut de símbol, interiorment visionari, l'encarregada de formular i de provocar una sensació emotiva.¹²⁰

...i ella es vessa
per terra, mollament. Un toll rodó
de bava i pietat d'ella mateixa.

Ella és llàgrima i bava, es vessa fins tornar-se toll. Un subratllat a riscos de fregar l'esperpent. D'alguna manera, vorejar l'exageració hi projecta el patètic. I ens porta a qüestionar el grau de confiança entre víctima i confidents.

A propòsit, el comentari que Joan Ferraté escriu en un marge d'un exemplar de *Les dones i els dies* connota frivolitat i falta d'empatia: «La M. T., que se la va tirar el G. D-P en un corredor del Balmes.»¹²¹

I no hi podem fer res. Hem d'esperar
que algú proposi que ens n'anem.

Hem d'entendre incapacitat per a connectar més a fons amb el sofriment de la damnificada i apaivagar-l'hi? Ja des del principi se'ns marca clar el tall: ella/nosaltres. Com si quedés fora del cercle grupal, malgrat ser-ne el punt de mira o potser perquè n'és.

I una altra vegada, l'ús de la perífrasi modal amb el verb *haver de*, que ja trobem al quart vers. Amb un valor que pareix moure's en un terreny fronterer, entre l'obligació i el futur emfàtic. I que, en tot cas, ens pot empènyer a preguntar-nos si més s'estimarien no ser destinataris de la confiança, la qual els porta a enfrontar-se a si mateixos i a reconèixer-se la impotència, el desajust entre el que voldrien i el que poden.

La medul·la de *La confiança* no és blanca ni el seu contrari sinó complexitat i paradoxa.

Ja la seua substància essencial, intimitat i interès a no difondre la informació, sembla trair-s'hi reiteradament. Assistim a una confessió davant diversos oients, situació prou oportuna perquè es divulgui. Fins i tot esdevé motiu de poema publicat. És més, extraliteràriament, Joan Ferraté s'atreveix a posar nom i cognom al personatge i a ubicar l'*escenari del crim*. Però és probable que si en fem massa cas, de la contextualització, acabem descarnant el poema.

¹²⁰ Dolors OLLER: «La poètica de Gabriel Ferraté», dins *Accions i intencions: Estratègies de lectura i assaigs de poètica*. Empúries, Barcelona, 2010, p. 317.

¹²¹ JORDI CORNUDELLA: Edició crítica de *Gabriel Ferraté. Les dones i els dies*. Edicions 62, Barcelona, 2018, p. 308. [L'abreviació dels noms propis és meua.]